

Fiskejournalens läsare Joachim Kasten har besökt norska laxodlingar både i Norge och i British Columbia i Kanada. Han blev upprörd när han insåg att verksamheten bedrivs på ett sådant vis att de hotar den vilda laxen, miljön och i slutändan även oss människor. Därför skrev han den här artikeln till Fiskejournalens läsare.

AV Joachim Kasten redaktion@fiskejournalen.se

# Laxodlingarna dödar vildlaxen



**SOMMAREN 1992 FIRADE JAG** semester på en holme i Hardangerfjorden i Norge. I närheten hade jag upptäckt ett antal bassängliknande konstruktioner för laxodling i fjordvattnet som gjorde mig nyfiken. Jag minns fortfarande mitt möte med anläggningschefen. Skillnaden mellan den vilda och den odlade laxen beskrev han som marginell:

– Skillnaden finns i köttets konsistens och den något högre fetthalten i odlad fisk, sa han och tillade att vildlaxen dessutom är en långdistanslöpare medan den odlade släktingen inte skulle klara sig upp för forsarna.

Skämtsamt sa han också att konsumenten ska äta fisken och inte idka simtävlingar med laxarna. Och självklart vållade de norska odlingarna inte några miljöproblem, lydde det lugnande beskedet som jag då fick.

## Stäng laxodlingarna!

Ett annat land och en annan tid. Sommaren 2011 möter jag helt andra och radikala värderingar under en annan semesterresa. Den västkanadiska provinsen British Columbia bjuder på storslagen natur. Där finns Rocky Mountains med glaciärer, milsvida skogar och häftiga strömmar och vattenfall. Stilla-havskusten präglas dessutom av vackra fjordar, flodmynningar och skärgårdsliknande områden. I över tre veckor njöt jag av den spännande och omväx-



Fler och fler börjar protestera mot de norska laxodlingarna i Kanada. FOTO: Wilderness Committee

lande naturen.

Under ett par dygn campar jag vid Kootenay Lake, i West Arm Park. Till campingplatsen hör ett informationscentrum där parkvakter upplyser om områdets sevärdheter samt djur- och växtliv. Det är då jag får höra för mig helt nya aspekter på laxodling.

– Läs den här rapporten, uppmanar den vänliga parkvakten och pekar på en broschyr. Redan första sidans rubrik är slående: "SHUT

DOWN SALMON FARMS – Save Canada's Pacific Wild Salmon!"

## Hotad miljö

Sedan urminnes tid har de vilda laxarna en mirakulös livscykel. De vandrar upp i samma älvar och forsar där de en gång föddes, där de lägger sina ägg för den nya generationen. Sedan dör de (gäller Stilla havslaxarna, men Atlantlaxarna som kan överleva flera lekar).



Utanför Vancouver Island har den norska laxodlingsindustrin etablerat flera odlingar som nu hotar miljön. FOTO: Adrian Dorst

**Och självklart vållade de norska odlingarna inte några miljöproblem, lydde det lugnande beskedet som jag då fick.**

Från sin långgrunda barnkammare tar ynglen färden nedför floderna för att sedan växa och frodas i havet.

I detta kretslopp är Stilla-havslaxen vid Kanadas kust en viktig näringskälla för späckhuggare, björnar och människor. Även skogen tillförs viktiga näringsämnen när grizzly eller varg lämnar resterna av sina fiskmåltider i naturen.

Vildlaxen är dessutom en näringsbas för kustsamhällena och mycket viktig för vildmarksturismen. Den är även en oundgänglig faktor för många indianfolks traditionella kultur.

Allt detta är nu hotat, och en av miljöorganisationerna som försöker upplysa allmänhet och turister är Wilderness Committee med säte i den västkanadensiska metropolen Vancouver. Huvudskälet enligt Wilderness Committee är den fabriksmässiga produktionen av lax i odlingar längs British Columbias kust. Situationen är allvarlig och odlingarna kan utgöra sista spiken i den kista som man är på väg att

## Fiskodling förbrukar fisk

► För att odla fiskätande arter som lax, går det åt fisk. Hälften av världens foderfisk fångas längs Sydamerikas kuster. Redan på 80-talet etablerade sig norska företag som Cermaq och Marine Harvest här, för att kunna tillgodose de norska laxodlingarna med foder. På senare år har de även expanderat sina laxodlingar till Chiles kuster. Nu håller trålandet efter foderfisk i kombination med miljöförstörelsen från laxodlingarna, på att slå ut det lokala fisket – med ökande fattigdom som följd.





Grizzlybjörnen är helt beroende av tillgången på vildlax, nu hotas den av de norska laxodlingarna.  
FOTO: Roberta Olenick



När vildlaxen utrotas av parasiter och sjukdomar påverkas späckhuggarna.  
FOTO: Chris Cheadle

# Engagera dig!

■ Det norska bolaget **Cermaq** har fiskodlingar över hela världen. Runt Vancouver Island ligger flera av Cermaqs odlingar och där har lokala ledare i flera år försökt att förmå företaget att flytta ut anläggningarna. Utan resultat.

■ Förra sommaren demonstrerade urbefolkning, lokala fiskare, folk från turistnäringen, barnfamiljer och miljövänner för att kräva handling.

■ En av dem som har engagerat sig i denna konflikt är **Don Staniford**. Under många år har han försökt nå ut med budskapet om hur norska företag hotar miljön med sina laxodlingar. Detta har resulterat i att han nu har blivit stämd av Cermaq för sina påståenden om att "laxodling dödar". Laxodlingsindustrin kör alltså inte bara över naturen, de tycker uppenbarligen att de kan kväsa yttrandefriheten också.

■ Vi på Fiskejournalen tycker att det är dags att reagera och ställer oss bakom Don Staniford. Läs mer i ledaren i det här numret samt på Senaste nytt-sidorna.

■ Gå in på vår sajt [www.fiskejournalen.se](http://www.fiskejournalen.se) och klicka på "Engagera dig". Där informerar vi löpande om Don Stanifords kamp och hur du kan hjälpa honom och vildlaxen.

## Därmed bidrar den bakomliggande industrin även till överfisket i världshaven.

bygga för vildlaxens begravning, hävdar miljöorganisationen i sin broschyr.

Ett flertal vetenskapliga utredningar belägger en dramatisk minskning av de laxar som återvänder till lekplatserna där de någon gång föddes. Som bara ett skrämmande exempel uppges en nedgång från omkring 13 miljoner till 1,3 miljoner laxar i Fraser River 2009.

Det är främst i områden med utbredd laxindustri som minskningen sker, så slutsatsen är tämligen enkel...

### Gatlopp

Bovarna i dramat är miljontals exemplar av odlade laxar. De matas upp i fotbollsplansstora bassänger som blir till grogrund för sjukdomar och parasiter. Unga vildlaxar på väg ut till havet utsätts för gatlopp när de tvingas passera alla odlingar.

Allför många smittas av sjukdomar eller blir angripna av parasiter och med skadat immunsys-



Laxodlingarna producerar också enorma mängder parasiter, här är det laxlös, som ger sig på och dödar de vilda laxungarna som är på väg ut till havs.

FOTO: Wilderness Committee

tem dö de eller blir ett lätt offer för större rovfiskar. Ett särskilt stort problem är överföringen av laxlös. Konsekvenserna är ödesdigra.

Livscykeln bryts och på det här sättet tar den odlade släktingen käl på vildlaxen.

Läget underlättas inte ens när odlingsföretagen använder sig av slutna bassänger för uppfödningen. Fiskarna behandlas med pesticider och antibiotika mot bland annat laxlös. Genom avfallsvatten som sedan dumpas i havet skadas även den naturliga miljön för djur som krabbor, kräftor och andra skaldjur.

Dessutom odlar de norska ägarna atlantlax i Stilla havet. Enligt experterna innebär det framtida gene-

### Köpa lax med gott samvete?

► Det finns **KRAV**-märkt odlad lax. Märkningen innebär hårda miljökrav på odlingarna när det gäller foder, medicinering och kemikalier.

► För att få **KRAV**-märka laxen, krävs det också att man tar hänsyn till den lokala miljöpåverkan.

Detta gör man bland annat genom att odla musslor som tar upp överskottsnäringen. I **KRAV**-märkta laxodlingar bekämpas laxlös-sen på biologisk väg, med hjälp av läppfiskar.

► Är laxen **MSC**-märkt, Marine Stewardship Council, innebär det att den är fångad från ett uthålligt vildlaxbestånd.

► På gång är nu även en **ASC**-märkning, Aquaculture Stewardship Council. Deras fokus ligger helt på uthålligt odlade fisk- och skaldjursprodukter.

► Se loggorna till höger!

tiska problem då den inhemska arten kan försvagas på grund av rymda odlade fiskar.

Till den onda cirkeln hör dessutom att den odlade laxen behöver föda i form av andra fiskar. Enligt beräkningar som publiceras av Wilderness Committee behövs mellan två till fem kilo protein för att producera ett kilo odlad lax. Därmed bidrar den bakomliggande industrin även till överfisket i världshaven.

### Norska företag

Det var i regel inhemska småföretag som under 1970-talet startade upp laxodlingar längs Kanadas Stilla havskust. Utvecklingen sedan dess har betytt dramatiska förändringar i såväl antalet anläggningar, ägarstrukturer och mängden av industriellt producerad lax.

Idag ägs de över hundra odlingarna av främst tre dotterbolag. Bakom dem finns norska moderföretag som dominerar branschen. Miljöaktivisternas kritik går ut på att den vilda laxen offras för profitintressen av utlandsägda företag.

– Bilden av den globala laxindustrin är inte vacker, säger Wilderness Committee. Den bidrar till miljöförstöring inte bara i Kanada utan även i Chile där många odlingar tvingades att stänga på grund av utspridda sjukdomar. Reaktionen är då att företagen bara drar vidare till hittills oberörda havsområden...



Don Staniford stäms nu av norska staten, genom sitt fiskodlingsbolag Cermaq, för att han offentligt har kritiserat deras miljöförstörande verksamhet. Här har han tårar i form av laxlös.